

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

UDC 81
UDC 82
UDC 008

ISSN: 2545-3998
DOI: 10.46763/palim

ПАЛИМПСЕСТ

МЕЃУНАРОДНО СПИСАНИЕ ЗА ЛИНГВИСТИЧКИ,
КНИЖЕВНИ И КУЛТУРОЛОШКИ ИСТРАЖУВАЊА

PALIMPSEST

INTERNATIONAL JOURNAL FOR LINGUISTIC,
LITERARY AND CULTURAL RESEARCH

PALMK, VOL 8, NO 15, STIP, 2023

ГОД. VIII, БР. 15
ШТИП, 2023

VOL. VIII, NO 15
STIP, 2023

ПАЛИМПСЕСТ

Меѓународно списание за лингвистички, книжевни
и културолошки истражувања

PALIMPSEST

International Journal for Linguistic, Literary
and Cultural Research

Год. 8, Бр. 15
Штип, 2023

Vol. 8, No 15
Stip, 2023

PALMK, VOL 8, NO 15, STIP, 2023

DOI: <https://doi.org/10.46763/PALIM23815>

ПАЛИМПСЕСТ

Меѓународно списание за лингвистички, книжевни
и културолошки истражувања

ИЗДАВА

Универзитет „Гоце Делчев“, Филолошки факултет, Штип

ГЛАВЕН И ОДГОВОРЕН УРЕДНИК

Ранко Младеноски

УРЕДУВАЧКИ ОДБОР

Виктор Фридман, Универзитет во Чикаго, САД
Толе Белчев, Универзитет „Гоце Делчев“, Македонија
Нина Даскаловска, Универзитет „Гоце Делчев“, Македонија
Ала Шешкен, Универзитет Ломоносов, Руска Федерација
Олга Панкина, НВО Македонски културен центар, Руска Федерација
Астрид Симоне Хлубик, Универзитет „Крал Михаил I“, Романија
Алина Андреа Драгоеску, Универзитет „Крал Михаил I“, Романија
Сунчана Туксар, Универзитет во Пула, Хрватска
Саша Војковиќ, Универзитет во Загреб, Хрватска
Шандор Чегледи, Универзитет во Панонија, Унгарија
Ева Бус, Универзитет во Панонија, Унгарија
Хусејин Озбај, Универзитет Гази, Република Турција
Озтурк Емироглу, Универзитет во Варшава, Полска
Елена Дараданова, Универзитет „Св. Климент Охридски“, Република Бугарија
Ина Христова, Универзитет „Св. Климент Охридски“, Република Бугарија
Џозеф Пониах, Национален институт за технологија, Индија
Сатхарај Венкатесан, Национален институт за технологија, Индија
Петар Пенда, Универзитет во Бања Лука, Босна и Херцеговина
Данило Капасо, Универзитет во Бања Лука, Босна и Херцеговина
Мета Лах, Универзитет во Љубљана, Република Словенија
Намита Субиото, Универзитет во Љубљана, Република Словенија
Ана Пеличер-Санчез, Универзитет во Нотингам, Велика Британија
Мајкл Грини, Универзитет во Нотингам, Велика Британија
Татјана Ѓурин, Универзитет во Нови Сад, Република Србија
Диана Поповиќ, Универзитет во Нови Сад, Република Србија
Жан Пол Мејер, Универзитет во Стразбур, Република Франција
Жан Марк Веркруз, Универзитет во Артуа, Република Франција
Регула Бусин, Швајцарија
Натале Фиорето, Универзитет во Перуца, Италија
Оливер Хербст, Универзитет во Вурцбург, Германија
Шахинда Езат, Универзитет во Каиро, Египет

PALIMPSEST

International Journal for Linguistic, Literary
and Cultural Research

PUBLISHED BY

Goce Delcev University, Faculty of Philology, Stip

EDITOR-IN-CHIEF

Ranko Mladenoski

EDITORIAL BOARD

Victor Friedman, University of Chicago, USA

Tole Belcev, Goce Delchev University, Macedonia

Nina Daskalovska, Goce Delchev University, Macedonia

Alla Sheshken, Lomonosov Moscow State University, Russian Federation

Olga Pankina, NGO Macedonian Cultural Centre, Russian Federation

Astrid Simone Hlubik, King Michael I University, Romania

Alina Andreea Dragoescu Urlica, King Michael I University, Romania

Sunčana Tuksar, University of Pula, Croatia

Saša Vojković, University of Zagreb, Croatia

Sándor Czeglédi, University of Pannonia, Hungary

Éva Bús, University of Pannonia, Hungary

Husejin Ozbaj, GAZI University, Republic of Turkey

Öztürk Emiroğlu, University of Warsaw, Poland

Elena Daradanova, Sofia University "St. Kliment Ohridski", Republic of Bulgaria

Ina Hristova, Sofia University "St. Kliment Ohridski", Republic of Bulgaria

Joseph Ponniah, National Institute of Technology, India

Sathyaraj Venkatesan, National Institute of Technology, India

Petar Penda, University of Banja Luka, Bosnia and Herzegovina

Danilo Capasso, University of Banja Luka, Bosnia and Herzegovina

Meta Lah, University of Ljubljana, Republic of Slovenia

Namita Subiotto, University of Ljubljana, Republic of Slovenia

Ana Pellicer Sanchez, The University of Nottingham, United Kingdom

Michael Greaney, Lancaster University, United Kingdom

Tatjana Durin, University of Novi Sad, Republic of Serbia

Diana Popovic, University of Novi Sad, Republic of Serbia

Jean-Paul Meyer, University of Strasbourg, French Republic

Jean-Marc Vercruyse, Artois University, French Republic

Regula Busin, Switzerland

Natale Fioretto, University of Perugia, Italy

Oliver Herbst, University of Wurzburg, Germany

Chahinda Ezzat, Cairo University, Egypt

РЕДАКЦИСКИ СОВЕТ

Луси Караниколова-Чочоровска

Толе Белчев

Нина Даскаловска

Билјана Ивановска

Светлана Јакимовска

Марија Леонтиќ

Јована Караникиќ Јосимовска

ЈАЗИЧНО УРЕДУВАЊЕ

Ранко Младеноски (македонски јазик)

Весна Продановска (англиски јазик)

Толе Белчев (руски јазик)

Билјана Ивановска (германски јазик)

Марија Леонтиќ (турски јазик)

Светлана Јакимовска (француски јазик)

Јована Караникиќ Јосимовска (италијански јазик)

ТЕХНИЧКИ УРЕДНИК

Славе Димитров

АДРЕСА

ПАЛИМПСЕСТ

РЕДАКЦИСКИ СОВЕТ

Филолошки факултет

ул. „Крсте Мисирков“ бр. 10-А

п. факс 201

МК-2000 Штип

<http://js.ugd.edu.mk/index/PAL>

Меѓународното научно списание „Палимпсест“ излегува двапати годишно во печатена и во електронска форма на посебна веб-страница на веб-порталот на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип:

<http://js.ugd.edu.mk/index.php/PAL>

Трудовите во списанието се објавуваат на следните јазици: македонски јазик, англиски јазик, германски јазик, француски јазик, руски јазик, турски јазик и италијански јазик.

Трудовите се рецензираат.

EDITORIAL COUNCIL

Lusi Karanikolova-Chochorovska
Tole Belcev
Nina Daskalovska
Biljana Ivanovska
Svetlana Jakimovska
Marija Leontik
Jovana Karanikik Josimovska

LANGUAGE EDITORS

Ranko Mladenoski (Macedonian language)
Vesna Prodanovska (English language)
Tole Belcev (Russian language)
Biljana Ivanovska (German language)
Marija Leontik (Turkish language)
Svetlana Jakimovska (French language)
Jovana Karanikik Josimovska (Italian language)

TECHNICAL EDITOR

Slave Dimitrov

ADDRESS

PALIMPSEST

EDITORIAL COUNCIL

Faculty of Philology
Krste Misirkov 10-A
P.O. Box 201
MK-2000, Stip

<http://js.ugd.edu.mk/index/PAL>

The International Scientific Journal “Palimpsest” is issued twice a year in printed form and online at the following website of the web portal of Goce Delcev University in Stip:

<http://js.ugd.edu.mk/index.php/PAL>

Papers can be submitted and published in the following languages: Macedonian, English, German, French, Russian, Turkish and Italian language.

All papers are peer-reviewed.

СОДРЖИНА / TABLE OF CONTENTS

11 ПРЕДГОВОР

Оливер Хербст, член на Уредувачкиот одбор

FOREWORD

Oliver Herbst, member of the Editorial Board

ЈАЗИК / LANGUAGE

15 Февзудина Сарачевиќ, Лилјана Митковска

ИНТЕРАКТИВНИОТ ДИСКУРС ВО ГРАМАТИКИТЕ НА КОНЕСКИ И НА
ЛАНТ: ВКЛУЧУВАЊЕ НА ЧИТАТЕЛИТЕ

Fevzudina Saračević, Liljana Mitkovska

INTERACTIVE DISCOURSE IN KONESKI'S AND LUNT'S GRAMMARS:
READER ENGAGEMENT

27 Milica Bogdanović

CONCEPTUAL METAPHORS IN ECONOMIC DISCOURSE OF SERBIAN
AND BRITISH NEWSPAPER ARTICLES

39 Sanja M. Maglov

THE ROLE OF CONJUNCTION IN THE COHESION OF ABSTRACTS
WRITTEN IN ENGLISH AND SERBIAN

51 Igor Rižnar, Armand Faganel

THE DISCOURSE OF MISSION STATEMENTS OF SOME SLOVENIAN
AND AUSTRIAN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

61 Kadri Krasniqi, Besarta Krasniqi

PHRASEOLOGY AS A TRANSLATION PROBLEM AMONG EFL
UNIVERSITY STUDENTS IN KOSOVO

75 Ergys Prifti

GESCHICHTLICHE ENTWICKLUNG DES PASSIVS IM DEUTSCHEN UND
ALBANISCHEN

Ergys Prifti

DEVELOPMENT OF THE PASSIVE VOICE IN GERMAN AND ALBANIAN

85 Doris Sava

RUMÄNIENDEUTSCH ALS STANDARDVARIETÄT AUS HISTORISCHER
UND AKTUELLER SICHT

Doris Sava

ROMANIAN GERMAN AS A STANDARD VARIETY FROM A HISTORICAL
AND CONTEMPORARY PERSPECTIVE

- 95 Марија Стојаноска, Виолета Јанушева**
МАКЕДОНСКИ РОДОВО ЧУВСТВИТЕЛЕН ЈАЗИК
Marija Stojanoska, Violeta Janusheva
MACEDONIAN GENDER SENSITIVE LANGUAGE
- 107 Марија Леонтиќ**
СИНТАГМИ СО СВРЗНИК ВО ТУРСКИОТ ЈАЗИК И НИВНОТО
ПРЕДАВАЊЕ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК
Marija Leontik
WORD GROUPS WITH A CONJUNCTION IN TURKISH LANGUAGE AND
THEIR EQUIVALENCE IN MACEDONIAN LANGUAGE
- 119 Александра Гецовска**
ЕТИМОЛОГИЈА НА ФИТОНИМОТ БОСИЛЕК
Aleksandra Gecovska
ETYMOLOGY OF THE PHYTONYME BASIL

КНИЖЕВНОСТ / LITERATURE

- 131 Antony Hoyte-West**
TRUE TO LIFE? SOME REMARKS ON A DUTCH TRANSLATION OF JERZY
KOSINSKI'S THE PAINTED BIRD
- 139 Luisa Emanuele**
«LA MEMORIA È LA PIETRA DI SISIFO. CHI SONO? AHMED O AMEDEO?»
AMARA LAKHOUS: LA FRAMMENTAZIONE DELL'IO
Luisa Emanuele
«MEMORY IS THE STONE OF SISYPHUS. WHO AM I? AHMED OR
AMEDEO?». AMARA LAKHOUS: THE SELF-FRAGMENTATION
- 151 Dejan Malčić**
VISIONI POSTMODERNE DI ROMA IN LA GRANDE BELLEZZA,
SUBURRA E LO CHIAMAVANO JEEG ROBOT
Dejan Malčić
POSTMODERN VISIONS OF ROME IN THE GREAT BEAUTY, SUBURRA
AND THEY CALL ME JEEG
- 161 Tunay Karakök**
HAJI BEKTASHI VELI'S VELÂYETNÂME AS A LITERARY SOURCE
ABOUT MEDIEVAL ANATOLIA
- 171 Ранко Младеноски**
ЧОВЕКОВИОТ ПАДОД САКРАЛНОТО ДО ХТОНСКОТО ВО НАЈНОВИТЕ
РАСКАЗИ ОД ВЕНКО АНДОНОВСКИ
Ranko Mladenoski
THE MAN'S FALL FROM THE SACRED TO THE CHTHONIC IN THE
LATEST SHORT STORIES BY VENKO ANDONOVSKI

181 Славчо Ковилоски
СОВРЕМЕНИ БОГОМИЛСКИ ИЛИ НАРОДНО-БОГОМИЛСКИ АВТОРИ
И ДЕЛА
Slavcho Koviloski
CONTEMPORARY BOGOMILAN OR FOLK-BOGOMILAN AUTHORS

193 Marijana Gjorgjieva
DIE AUSWIRKUNGEN DER KRISE IN „NOVELLE“ VON JOHANN
WOLFGANG VON GOETHE
Marijana Gjorgjieva
THE INFLUENCES OF THE CRISIS IN THE „NOVELLE“ BY JOHANN
WOLFGANG VON GOETHE

201 Melek Nuredini
MEHMET AKİF ERSOY VE YAHYA KEMAL BEYATLI'YI BİRLEŞTİREN
UNSUR OLARAK BALKANLAR
Melek Nuredini
THE BALKANS AS A UNIFYING ELEMENT FOR MEHMET AKIF ERSOY
AND YAHYA KEMAL BEYATLI

213 Osman Emin
YASTIK ADAM OYUNUN İNCELENMESİ
Osman Emin
REVIEW OF PILLOWMAN THEATER

КУЛТУРА / CULTURE

225 Екатерина Намичева-Тодоровска, Петар Намичев
РУСКИТЕ АРХИТЕКТИ И ИНЖЕНЕРИ ОД ПОЧЕТОКОТ НА 20 ВЕК ВО
СКОПЈЕ И НИВНОТО ВЛИЈАНИЕ ВРЗ УРБАНИОТ РАЗВОЈ
Ekaterina Namicheva-Todorovska, Petar Namichev
RUSSIAN ARCHITECTS AND ENGINEERS FROM THE BEGINNING OF
THE 20TH CENTURY IN SKOPJE AND THEIR INFLUENCE ON URBAN
DEVELOPMENT

МЕТОДИКА НА НАСТАВАТА / TEACHING METHODOLOGY

237 Nurettin Cintemir, Gürkan Morali
NEW TOOLS FOR ETANDEM IN LANGUAGE LEARNING:
A THEORETICAL STUDY

249 Brisida Sefa, Brikena Xhaferi
ALBANIAN TEACHERS' AND LEARNERS' PERSPECTIVES AND
EXPERIENCES ON THE COMMUNICATIVE APPROACH

- 261 Vesna Prodanovska-Poposka, Marija Todorova**
AFFECTIVE VARIABLES IN THE FOREIGN LANGUAGE LEARNING
PROCESS

ПРИКАЗИ / BOOK REVIEWS

- 275 Весна Мојсова-Чепишевска**
(КАКО) ДА СЕ СТИГНЕ КОНЕЧНО ДОМА?
Vesna Mojsova Chepishevska
(HOW) TO GET HOME FINALLY?
- 281 Марија Гркова-Беадер**
ВРЕДЕН И ПОЛЕЗЕН УЧЕБНИК ЗА МЕТОДИКА НА НАСТАВАТА ПО
АНГЛИСКИ ЈАЗИК
Marija Grkova-Beader
VALUABLE AND USEFUL TEXTBOOK ON ENGLISH LANGUAGE
TEACHING METHODOLOGY

ДОДАТОК / APPENDIX

- 289 ПОВИК ЗА ОБЈАВУВАЊЕ ТРУДОВИ**
ВО МЕЃУНАРОДНОТО НАУЧНО СПИСАНИЕ „ПАЛИМПСЕСТ“
CALL FOR PAPERS
FOR THE INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL “PALIMPSEST”

РУСКИТЕ АРХИТЕКТИ И ИНЖЕНЕРИ ОД ПОЧЕТОКОТ НА 20 ВЕК ВО СКОПЈЕ И НИВНОТО ВЛИЈАНИЕ ВРЗ УРБАНИОТ РАЗВОЈ

Екатерина Намичева-Тодоровска

Универзитет „Гоце Делчев“, Штип, Северна Македонија
ekaterina.namiceva@gmail.com

Петар Намичев

Универзитет „Гоце Делчев“, Штип, Северна Македонија
petar.namicev@ugd.edu.mk

Апстракт: Во годините по Првата светска војна, во новонастанатото Кралство на СХС, неопходна била потребата од обнова на разрушениот градежен фонд во градовите. Интензивирањето на градежните активности за обновување на градот од последиците на војната, како и започнувањето на општествената колонизаторска политика на државата која довела до брз раст на бројот на населението во Скопје, довело до посмели инвестициски и градежни потфати. Со тоа бил зголемен и подемот на економската моќ на одреден дел од населението, како еден од повеќето социјални елементи кои ја испровоцирале потребата од ангажман на голем број едуцирани стручни лица, архитекти и инженери, кои генерално недостасувале во Кралството, а особено во Скопје.

Градители со академско знаење биле неопходни за создавање на новата визуелна и функционална естетика, изразена преку академизмот, веднаш по 1918 година, бидејќи во Скопје во тој период недостасувале едуцирани проектантите и овластени инженери. Во продукцијата на станбената архитектура на Скопје во периодот од 1922 до 1941 година особен белег оставиле архитектите и инженерите, емигранти од Русија, кои во текот на 1919-1921 година се населиле во Скопје.

Клучни зборови: *руски архитекти, академизам, урбан развој, станбена архитектура, градители.*

Вовед

Иако би било логично периодот по Втората светска војна да се анализира од аспект на културното наследство, ние најпрво ќе ги опишеме настаните кои се од пресудна важност за исчезнување на физичкото постоење на архитектонските објекти изградени во периодот меѓу двете светски војни, како важен дел на аргументацијата зошто на овие објекти треба да им се обрне посебно внимание, а со тоа и на нивните градители.

По Втората светска војна стариот урбанистички план, планот на Ј. Михајловиќ од 1929 година, не можел да ги задоволи основните услови за претстојната урбанизација на градот. Затоа, во 1947 година бил изработен нов урбанистички план од страна на арх. Лудек Кубеш. Според тој план биле предвидени нови големи зони за живеење во кој доминирал колективниот начин на станбено живеење. За индивидуална изградба биле предвидени долните падини на Водно. Во тој план, вградени се и објектите подигнати во периодот меѓу двете светски војни.

Како „сведок“ на ваквата урбанистичка политика се фотографиите од периодот помеѓу двете светски војни. Се гледаат објектите како Ристиќевата палата, сместена на самиот плоштад, како еден од главните 123 резиденцијални објекти на плоштадот. Ваквите фотографии се доказ дека изградените палати од 20-тите години на 20 век во текот на војната не се оштетени и сè уште се дел од архитектонскиот урбан фонд. И уште повеќе – има докази дека до 1963 година тие се инкорпорирани во Регулациониот план кој се наоѓал во завршна фаза. Тоа значи дека во Скопје интензивно се градело, но старите објекти се вклопувале во околината на новоизградените. Поради ваквата интензивна градба, Скопје било пример за град со радикални промени (Грчев, 2003, стр. 235).

Слика 1
Офицерски дом во урнатини, 1963 година

Таа состојба се менува по катастрофалниот земјотрес во 1963 година. Според податоците за девастираниот градежен фонд и неговата санација, може да се констатира дека поголемиот број од скопските палати биле многу

оштетени. Во тоа време не постоела техничка можност за нивна санација и поради тоа, најверојатно, морале да бидат урнати (29.496 станови биле урнати или исфрлени од употреба). Сепак, некои објекти, како на пример Офицерскиот дом, кој можеме да го видиме во позадина на слика 1, кои биле малку оштетени (на сликата се гледа дека само предниот дел од објектот бил разрушен, дури и лустерот сè уште стоел на таванот), не биле реставрирани. Тогашната политичка власт донела решение за нивно комплетно уривање. Примерот со Офицерскиот дом ни дава за право да претпоставиме дека дел од палатите ја имаат истата судбина.

Слика 2

*Повеќесемеен станбен објект – Палата на Влада Ристиќ, ул. „Крал Петар“
бр. 2, арх. Драгутин Маслаќ (постои и денес), 1925 година*

Образложението на ваквата одлука е делумно оправдано: со оглед на тоа дека територијата на Македонија се наоѓа на турско подрачје, Скопје треба да се изгради и обнови на истото место преку изработка на нов урбанистички план, заснован врз најсовремени научни испитувања, со објекти кои би можеле да издржат нови потресии.

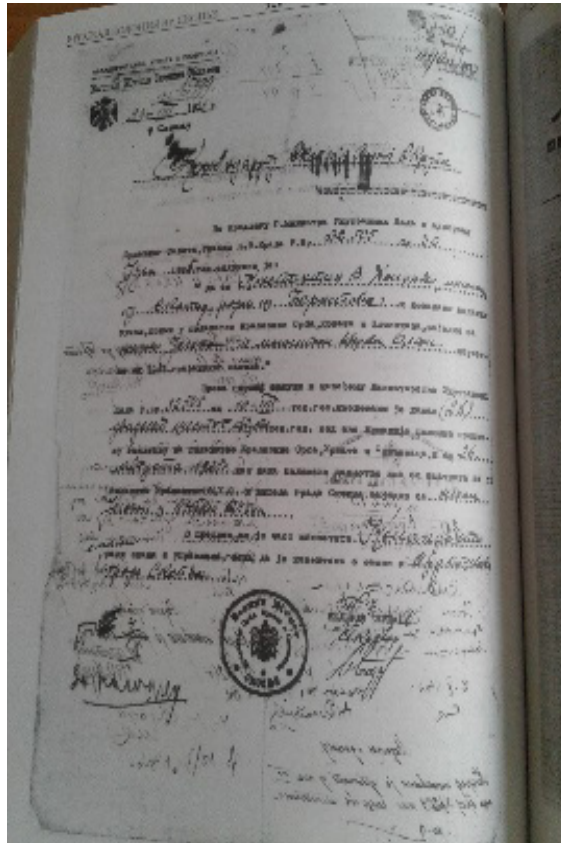
Ваквото решение отвора низа прашања меѓу кои и прашањето дали, доколку тогашните власти донеле различно решение, идентификацијата на градот и неговите жители би се одвивала во инаква насока и дали идните урбанистички решенија би биле поадекватни и, во крајна смисла, пообединувачки во процесот на конструирање на националниот идентитет? Имајќи ја предвид констатацијата на Хојзинга дека преку изградениот фонд, индивидуалците се обидуваат да креираат специфичен идентитет и меморија кои се подложни на менување (Houshang, 2013), одговорот на ова прашање, иако би бил во сферата на спекулацијата, треба да се има предвид. Уште повеќе, Хојзинга потенцира

дека со уништувањето на архитектонските групации (како во случајот со скопските палати), се менуваат и идентитетот и меморијата. Оттука би било интересно да се истражи какви последици по меморијата и идентитетот носи одлуката за рушење на палатите во Скопје, кои се ефектите на тие одлуки за идните политички чекори и кои се главните ефекти на таквите одлуки во однос на кохезијата на жителите на тој простор. Оттука, актуализацијата на меморијата за т. н. палати е чекор кон толкувањето на процесите во современоста и дел од одговорот на прашањето што ни се случува во актуелниот историски момент (Намичева, 2022, стр. 122).

Иако бројот на палати кои го преживеале земјотресот е мал (како Ристиќевата палата, слика 2), тие се сведоци за едно минато време и се инкорпорирани и во новиот урбанистички план, донесен по 1963 година, чиј идеен творец е Кензо Танге. Во овој план се предвидени вертикали во градот, како нов начин на станбено домување. Работен според современа методологија, надополнета со најновите изучувања на сеизмичките карактеристики на Скопје, планот на Кензо Танге содржи технички можности за создавање на еден современ град. Но, во тој план палатите во централното јадро на градот се сè помалку видливи. Со тоа се затскрива можноста да се посведочи желбата помеѓу двете светски војни Скопје да прерасне во град кој ќе биде европски насочен и кој, со својата архитектура, ќе гради европски идентитет, а тоа е, пред сè, почитување на вредностите на архитектонското наследство и нивно вешто вградување во следните урбанистички проекти.

Скопските архитекти со руско потекло

Скопје отсекогаш претставувало колекција за различни народи кои, иако дојдени од различни култури и краишта на светот, сепак, низ годините минати во Скопје го чувствувале како свој град, се вложувале себеси преку својата работа, ја почитувале и ја сакале културата на градот и земјата во која се населиле, но притоа еднакво ги негувале и своите културни матрици. „Скопските архитекти со руско потекло“, како што вообичаено ги нарекуваат, еднакво се и со скопски и со руски дух и однесување и токму затоа се многу значајни и за двете земји – онаа од каде што доаѓаат и онаа во која се населуваат. Тие едновремено се дел од културното наследство на Русија, но се и дел од архитектонската култура на Скопје. Тие едновремено сведочат и за културните траги на руската дијаспора во градот. Архитектонското наследство што тие го оставаат зад себе е исклучително важен сегмент за архитектонската историја на градот Скопје и со самото тоа неодминлив е архитектонскиот печат што тие го врежале во сликата на Скопје од периодот помеѓу двете светски војни. Огромната продукција на овие архитекти, како и стилските карактеристики кои тие ги вградиле, особено во станбената архитектура на Скопје, се одлика на Скопје какво што го паметиме од периодот до 1963 година, кога најголемиот број на овие градби исчезнале во катастрофалниот земјотрес.

Слика 3

Документ од 29.8. 1925 година за доделување државјанство на Кралството СХС на инж. Константин В. Хоменко и неговото семејство со што станале жители на град Скопје. Руската колонија во Скопје (1920-1943): Зборник на документи, Државен архив на Република Македонија, Скопје, 2015, док. бр. 3

Токму во 1920 година во Скопје пристигнале технички образувани руски бегалци архитекти и инженери од сите профили, кои биле способни да ги спроведат новите естетски и технички побарувања, а со тоа и градежната активност во согласност со новите европски архитектонски стилски матрици и урбанистички и градежни стандарди. До Судот на скопската Општина биле доставени првите молби за престој во градот Скопје, како и барања за можност за вршење на трговска и индустриска дејност и протоколирање на фирма. Меѓу тие барања имало и неколку од воените архитекти и инженери, како на пример молбите на Иван Артемушкин и Николај Никушкин (слика 3). Емигрантите биле сместени во неколку преноќевалишта во Скопје, најчесто во хотелите од најниска категорија како „Балкан“, „Хотел Русија“ и др.

Во Кралството СХС, во периодот од средината на 1919 година до крајот на 1924 година од Царството Русија се доселиле околу 42.500 руски емигранти (Јовановиќ, 2006, стр. 163). Тие, во текот на пет евакуациони

транспорти од југот на Русија (1919-1921), (Митровиќ, 1996, стр. 92) се стационарале на целата територија на Кралството, од кои околу 70 архитекти и 1.200 инженери. Нивното академско знаење брзо им создало услови да бидат вклучени во спроведувањето на нововоспоставените градежни норми и практики во штотуку создадените технички одделенија на градските општини во градовите во Кралството, па така и во Скопје. Во март 1921 година во Кралството СХС имало 836 инженери-бегалци од Русија (во таа бројка не влегуваат луѓето со инженерско образование од средната воена емиграција) (Борисов, 2015, стр. 34).

Во продукцијата на скопската архитектура во текот на 1920 година се вклучиле тукушто пристигнатите: *Иван Артемушкин, Борис Дутов, Вјачеслав Бујко, Ефраим Бронштејн, Николај Бурхановски, Константин В. Хоменко, Михаил Матвејев, Николај Никушкин, Адолф Рубинштајн, Михаил Дворников, Петар Ковиков* и други (Константиновски, 2001, стр. 83), но и руски архитекти кои се населиле во Белград, вработени во одделните ресорни министерства заради што, главно, биле ангажирани на продукцијата на јавните објекти во Скопје.

Архитекти кои живееле и работеле во Скопје	Архитекти кои живееле во Белград, но имаат реализирани проекти и објекти во Скопје
1. Иван Григоријевич Артемушкин	1. Василиј Михајлович Андросов
2. С. Бељаевски	2. Петар Дмитриевич Анагности
3. Елена Бокус	3. Василиј Баумгартен
4. Ефраим Бронштајн	4. Николај Краснов
5. Вјечеслав Бујко	5. Виктор Лукомски
6. Николај Бухановски	6. Григориј Самојлов
7. Евгениј Дацков	7. Александар Медведев – Ниш
8. Михаил Дворников	
9. Борис Дутов	
10. Петар Ковиков	
11. Михаил Матвеев	
12. Константин Хоменко	

Попис на руски архитекти кои имаат продукција во Скопје и во Македонија (тогаш т. н. Вардарска Бановина / 1920-1941 година)

Со завршени студии по архитектура во Москва и Санкт Петербург, главниот центар на академскиот неокласицизам од крајот на деветнаесетти и почеток на дваесетти век (Кадијевиќ, 2005, стр. 341), меѓу нив преовладувале творци воспитани во духот на руската неокласицистичка империјална архитектура, едуцирани врз основите на рускиот академизам, така што било очекувано тие да го продолжат проектантскиот опус во Скопје во истиот стилски манир, секако, во согласност со економските можности

на нарачателите. „Кон средината на 1922 година во Белград бил основан Сојуз на руските инженери во Кралството СХС, како прва професионална организација на руските инженери во егзил. Помеѓу нив немало изразити претставници на авангардата, па затоа тие го поддржуваат академизмот на конзервативното крило на белградската архитектура и ’византизмот‘“ (Кадиевиќ, 2005, стр. 345). Нивните зданија не се провинцијални, туку многу блиски до европските примери, особено преку примената на начелата на академизмот и новите модерни материјали и конструкции.

Сојузот на руски инженери во Југославија (СРИО)

Значителен број од овие специјалисти станале членови во Сојузот на руски инженери во Југославија (СРИО), формиран во јуни 1920 година како прва професионална организација на руските инженери во егзил. Покрај печатењето на списанието „Инжењер“ (Миленковиќ, 1994, стр. 49), СРИО уште во почетокот на 1921 година почнал активно да дејствува во насока на започнување на акција за вработување која резултирала со тоа што до крајот на годината помеѓу руските инженери во Југославија речиси немало невработени (Миленковиќ, 1994, стр. 49). Тоа им успеало, бидејќи ја имале поддршката од кралот Александар I Караѓорѓевиќ, па најголемиот број руски стручни лица биле вработувани во државните институции низ Кралството (Тимофејев, 1994, стр. 49). Сепак, друштвото се соочувало со сериозен проблем на докажување на веродостојноста на оригинални дипломи и соодветни документи за техничките лица, што претставувало пречка при вработувањето во државните градежни одделенија и институции, па акцијата била забавена. Затоа, СРИО на своите членови им издавала и соодветни потврди кои го компензирале недостатокот на валидни оригинални документи и дипломи, иако во Скопје со формирањето на Руската колонија, дел од проблемите со документацијата почнале да се разрешуваат. Незнаењето на службениот јазик била уште една пречка за брза интеграција во општеството, па така многуте руски инженери за времето неопходно за изучувањето на јазикот, за да обезбедат егзистенција за своите семејства, прифаќале работа како молери, садомијачи, погребници и слично (Пио-Ульскиј, 1939, стр. 49).

Заклучок

Во Кралството СХС, во периодот од средината на 1919 година до крајот на 1924 година од Царството Русија се доселиле околу 42.500 руски емигранти (Јовановиќ, 2006, стр. 163). Во периодот од 1919 до 1921 година тие се стационирале на целата територија на Кралството, од кои околу 70 архитекти и 1.200 инженери (Митровиќ, 1996, стр. 92). Дизајните на овие архитекти не се провинцијални, туку многу блиски до европските примери, особено преку примената на начелата на академизмот и новите модерни материјали и конструкции.

Двајцата најпродуктивни архитекти за скопската архитектура од меѓувоенниот период биле руските архитекти, овластени градежни инженери, Иван Артемушкин (од 1930 до 1941 година со околу 432 проекти на станбени

згради во Скопје и десетина јавни стопански објекти) и Борис Дутов (од 1921 до 1939 година – Биро „Вардар“ – со приближно 433 проекти на станбени згради во Скопје и дваесетина јавни стопански објекти). Во продукцијата на скопската архитектура, од јавен и приватен карактер, во периодот меѓу двете светски војни се вклучиле тукушто пристигнатите: *Иван Артемушкин, Борис Дутов, Вјачеслав Бујко, Ефраим Бронштејн, Николај Бурхановски, Константин В. Хоменко, Михаил Матвејев, Николај Никушкин, Адолф Рубинштајн, Михаил Дворников, Петар Ковиков* и други.

Библиографија

- [1] Борисов, В. П. (2015). *Представители научно-инженерных школ России – эмигранты первой волны, русское зарубежье: история и современность, российская академия наук*. Москва: Институт истории естествознания и техники им. С.И. Вавилова РАН.
- [2] Грчев, К. (2003). *Архитектонските стилови*. Скопје: Институт за фолклор „Марко Цепенков“.
- [3] Јовановиќ, М. (2006). *Руска емиграција на Балкану (1920–1940)*. Београд: Чигоја Штампа.
- [4] Кадијевиќ А. (2005). *Естетика архитектуре академизма (XIX и XX век)*. Београд: Граѓевинска књига.
- [5] Миленковиќ Т. (1995). *Руски инжењери емигранти у Србији 1919-1941 године*. Београд: ПИНУС.
- [6] Митровиќ А. (1996). *Противање Клио*. Београд: НИУ „Војска“.
- [7] Намичева Е. (2022). *Возобновување на изгубената меморија; скопските резиденцијални објекти меѓу двете светски војни* (докторска дисертација). Скопје: Универзитет „Св. Кирил и Методиј“.
- [8] Пио-Уљскиј Г.Н. (1939). *Русская эмиграция и ее значение в культурной жизни других народов*. Белград: Союз русских инженеров в Югославии.
- [9] Тимофејев, Ј. (2010). *Руси и други светски рат у Југославији*. Београд: Институт за новију историју Србије.

- [1] Houshangi N. (2013). *Monumental Architecture; National Identity; Conceptual Understanding of Iranian Monumental Architecture: Master thesis*. Eastern Mediterranean University. North Cyprus.

Ekaterina Namicheva-Todorovska

Goce Delcev University, Stip, North Macedonia

Petar Namichev

Goce Delcev University, Stip, North Macedonia

**Russian Architects and Engineers from the Beginning of the 20th Century in Skopje
and their Influence on Urban Development**

Abstract: In the years after the First World War, in the newly established Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes, the need to rebuild the destroyed architectural fund in the cities was necessary. The intensification of construction activities to restore the city from the consequences of the war, as well as the initiation of the social colonization policy of the state, which led to a rapid growth of the population in Skopje, led to bold investments and construction ventures. This increased the rise of the economic power of a certain part of the population, as one of the most social elements that provoked the need for the engagement of a large number of educated professionals, architects and engineers, who were generally lacking in the Kingdom, and especially in Skopje.

Builders with academic qualifications were necessary for the creation of the new visual and functional aesthetics, expressed through academicism, immediately after 1918, because educated designers and authorized engineers were lacking in Skopje at that time. In the production of residential architecture in Skopje in the period from 1922-1941, the architects and engineers, emigrants from Russia, who settled in Skopje during 1919-1921, left a special mark on the city.

Keywords: *Russian architects; academism; urban development; residential architecture; builders.*

ГОД. VIII
БР. 15

ПАЛІМПСЕСТ

PALIMPSEST

VOL. VIII
NO 15